

Маслак О.М.
к.е.н., доцент
Сумський національний аграрний університет, Україна

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ВИРОБНИКІВ ОРГАНІЧНОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

В Україні запроваджується державна підтримка виробників органічної сільськогосподарської продукції. Її основна мета полягає в зменшенні фінансового навантаження на суб'єктів господарювання, пов'язаних із їх становленням та розвитком діяльності у цьому виробничому сегменті. Разом з цим продовжуються процеси створення законодавчої та нормативно-правової бази із сертифікації органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції. У сукупності це сприятиме подальшому розширенню площ органічного виробництва, збільшенню чисельності операторів ринку органічної продукції, зростанню обсягів споживання такої продукції на внутрішньому ринку та її експорту.

За даними Мінекономіки, у 2019 році загальна площа сільськогосподарських угідь із статусом земель придатних для органічного виробництва та земель перехідного періоду становила близько 468 тис. га або 1,1% від загальної площі земель сільськогосподарського призначення України. При цьому нараховувалось 617 операторів ринку органічної продукції, з яких 470 – сільськогосподарські виробники [1].

Серед сертифікованих операторів ринку органічної продукції зареєстровано 150 фермерських господарств, що становить майже четверту частину їх загальної чисельності. Здебільшого такі господарства обробляють площі до 100 га, а найбільше їх зосереджено у Вінницькій та Київській областях [2].

Внутрішній споживчий ринок органічної продукції в Україні продовжує розширюватись через основні мережі супермаркетів. Основними видами органічної продукції, яка виробляється в Україні є зерно, молоко та молочні продукти, крупи, м'ясо та м'ясні продукти, фрукти й овочі [1].

Розвиток ринку органічної продукції в Україні відповідає загальносвітовим тенденціям. За підсумками 2019 року світові площі сертифікованих сільськогосподарських угідь, придатних для вирощування органічних сільськогосподарських культур, у тому числі землі перехідного періоду досягли 72,3 млн га, що на 1,6% перевищує рівень попереднього періоду. Найбільші площі таких земель зосереджені в Австралії, а саме 35,7 млн га, Аргентині (3,6 млн га) та Іспанії (2,4 млн га). При цьому збільшувалася кількість виробників органічної продукції. За підсумками

2019 року їх нараховувалося 3,1 мільйони, що на 13% більше попереднього року. Здебільшого вони зосереджені в Індії, Уганді та Ефіопії [3].

Загальний попит світового ринку органічної продукції оцінювався у 2019 році у сумі понад 106 млрд євро. До країн лідерів за обсягами споживання належали США, Німеччина та Франція. При цьому найвищі темпи зростання споживання органічної продукції спостерігалися за цей період у Франції та Данії [3].

Органічне виробництво залишається для країн ЄС одним із ключових пріоритетів стратегії «Від ферми до виделки» та стратегії «Біорізноманіття», що були ухвалені в рамках Європейського зеленого курсу. Таким чином передбачається впровадження заходів стимулювання фермерів займатися виробництвом органічної продукції з тим щоб до 2030 року частка земель в ЄС під органічним виробництвом досягла 25% їх загальної площі [4].

Органічну продукцію українського походження купляли переважно країни ЄС. У 2019 році Україна стала другою зі 123 країн за обсягами імпорту органічної продукції країнами ЄС, піднявшись на дві сходинки порівняно з попереднім роком. Так, упродовж 2019 року до ЄС ввезено 3,24 млн тонн органічної сільськогосподарської продукції та продуктів харчування, з яких понад 10% мають українське походження. При цьому український експорт до ЄС збільшився на 27%, а саме з 265,8 тис. тонн у 2018 році до 337,9 тис. тонн в 2019 році [1].

Україна вже експортує органічну продукцію до 35 країн світу та має конкурентні переваги, порівняно з іншими постачальниками такої продукції, що сприятиме подальшому розширенню географії збуту та її асортименту. Найбільшими країнами-споживачами української органічної продукції стали Нідерланди, Німеччина, США, Швейцарія, Італія, Великобританія, Австрія, Польща, Чехія, Франція, Угорщина, Румунія, Бельгія, Болгарія, Литва, Канада та Данія. Українські виробники також експортують органічну продукцію в Австралію та деякі азіатські країни. Основними експортними продуктами є зерно, олійне насіння, ягоди, гриби, горіхи, фрукти. Також експортуються соняшникові макуха, олія та шрот, борошно, яблучний концентрат та березовий сік [1].

За результатами дослідження «Значення політичного діалогу на регіональному рівні як механізму формування та розвитку органічного ринку України та світу», проведеного в рамках Регіональних Форумів «Органічна Україна 2020» впродовж червня-жовтня 2020 року встановлено, що більшість фермерів потребують від держави фінансової підтримки. Про це зазначали 57% респондентів. Решта на питання, проте що потрібно фермеру від держави, зазначали про необхідність створення локальних/ регіональних ринків (26%), надання консультацій/ інформації (9%) або вказували інші потреби (8%) [2].

Підтримка виробників органічної сільськогосподарської продукції запроваджена у 12 областях України та здійснювалася розпочинаючи з 2014 року на виконання галузевих програм. Вона здебільшого стосується відшкодування вартості послуг із проведення та підтвердження відповідності виробництва органічної продукції (сировини) та видачею сертифіката відповідності у рослинництві, тваринництві та переробці сільськогосподарської продукції [5, с. 42].

Разом з тим можливість державної фінансової підтримки виробників органічної сільськогосподарської продукції з'явилася в Україні у 2020 році з внесенням змін до Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України». Таким чином передбачено державну підтримку виробників органічної сільськогосподарської продукції шляхом: виділення бюджетних субсидій з розрахунку на одиницю оброблюваних угідь (одну голову великої рогатої худоби), відшкодування до 30% вартості витрат на проведення сертифікації органічного виробництва, а також витрат на придбання дозволених для використання засобів захисту рослин та добрив, насіння, садивного матеріалу та кормів [6].

Поєднання фінансової підтримки виробників органічної сільськогосподарської продукції з державного та регіональних бюджетів може значно посилити їх позиції на внутрішньому та зовнішньому ринках. Такий підхід центральних та регіональних органів виконавчої влади, місцевого самоврядування сприятиме подальшому розвитку виробництва органічної продукції та забезпечення зростаючих потреб споживчого ринку.

Список використаної літератури:

1. Органічне виробництво в Україні. – Інформаційно-аналітичний портал АПК України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://agro.me.gov.ua/ua/napryamki/organichne-virobnictvo/organichne-virobnictvo-v-ukrayini>.
2. Органічні, фермерські та локальні: чи можливе поєднання в Україні. – Organicinfo. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://organicinfo.ua/news/organic-farm-local/>.
3. The World of Organic Agriculture 2021. – Organic World: Global organic farming statistics and news. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.organic-world.net/yearbook/yearbook-2021>
4. Органічне виробництво в пріоритеті ЄС. Organicinfo. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://organicinfo.ua/news/organic-in-eupriority>.
5. Регіональна підтримка органічного виробництва в Україні: посібник / укладачі [Є. Милованов, М. Мартинюк, О. Ковальова, О. Ходаківська та ін.]. – К.: Органік Прінт, 2018. – 56 с.
6. Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування Державного аграрного реєстру та удосконалення державної підтримки виробників сільськогосподарської продукції»: Закон України від 05.11.2020 №985-IX, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/985-20#n2>.